

Vårgårda kommun

Strategi

Policy

Program

Riktlinjer

Plan

Regler

Program för kommunens arbete med krisberedskap 2023-2026

Beslutat av: Kommunfullmäktige

Datum för beslut: 13 december 2023

För revidering ansvarar: Kommunfullmäktige

Ansvarig verksamhet: Kommunledningskontoret

Ansvarig tjänsteman: Säkerhetschef

Dokumentet gäller för: Anställda och förtroendevalda i Vårgårda kommun

Dokumentet gäller till och med: 2026-12-31

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning	3
2	Inledning	5
3	Syfte och mål	5
4	Begrepp	6
	4.1 Extraordinär händelse.....	6
	4.2 Allvarlig störning.....	6
	4.3 Samhällsviktig verksamhet.....	6
	4.4 Viktig samhällsfunktion.....	6
	4.5 Kritiska beroenden.....	6
	4.6 Skydd av samhällsviktig verksamhet.....	7
	4.6.1 Ansvarsprincipen.....	7
	4.6.2 Närhetsprincipen.....	7
	4.6.3 Likhetsprincipen.....	7
5	Övergripande mål och inriktning	7
	5.1 Krisberedskap.....	8
	5.2 Civilt försvar.....	8
	5.3 Civil beredskap.....	8
	5.4 Kommunens krisberedskapsarbete.....	9
	5.4.1 Före en krissituation.....	9
	5.4.2 Under en krissituation.....	9
	5.4.3 Efter en krissituation.....	10
6	Organisation och styrning	10
	6.1 Krisledning.....	10
	6.1.1 Krisledningsstab.....	11
	6.1.2 Krisledningsnämnd.....	11
	6.1.3 Tjänsteperson i beredskap.....	11
	6.1.4 Krisstöd.....	12
	6.1.5 Vårgårda Bostäder.....	12
	6.1.6 Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund.....	12
7	Process för risk- och sårbarhetsanalys	12
	7.1 Kommunens övergripande risk- och sårbarhetsanalys.....	13
	7.2 Lägsta acceptabla nivå.....	14
	7.3 Framtida krisberedskap.....	14
8	Geografiskt områdesansvar	14

8.1	Samverkan.....	15
8.2	Försörjningsberedskap.....	16
8.3	Cybersäkerhet och informationssäkerhet	16
8.4	Säkerhetsskydd.....	17
8.5	Klimatförändringar och naturrelaterade hot	17
8.6	Samordnad information till allmänheten	18
9	Planering avseende krisberedskap	18
9.1	Kontinuitetshantering	18
9.2	Trygghetspunkter	19
9.3	Utbildning och övning	20
9.4	Rapportering	20
10	Civilt försvar	21
10.1	Säkerhetsskydd.....	21
10.2	Kompetenshöjande åtgärder	21

2 Inledning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har undertecknat en förlängd och justerad överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2023¹ (MSB 2022-15507, SKR 2022/00754). Aktuell överenskommelse reglerar ersättning, uppgifter och därtill kopplat stöd för kommunernas arbete med krisberedskap.

Överenskommelsen utgår från Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap samt tillhörande Förordning (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

I enlighet med överenskommelsen har kommunen upprättat Program för kommunens arbete med krisberedskap 2023-2026. Programmet anger kommunens övergripande mål och inriktning för arbetet med krisberedskap under mandatperioden. Programmet innehåller nedanstående delar.

- Övergripande styrning av arbetet med krisberedskap
- Kommunens övergripande process för risk- och sårbarhetsanalys
- Kommunens ambitioner i arbetet med sitt geografiska områdesansvar
- Vilken planering avseende krisberedskap inom olika områden som kommunen ska ta fram eller uppdatera under mandatperioden

Programmet ska beslutas av kommunfullmäktige senast 31 december under det första kalenderåret efter ordinarie val till kommunfullmäktige.

3 Syfte och mål

Aktuellt program för kommunens arbete med krisberedskap syftar till att skapa en övergripande strategisk inriktning för arbetet med krisberedskap inom Vårgårda kommun.

Samhällsskydd och beredskap handlar om att hela samhället ska klara av såväl små som stora olyckor och kriser. Krisberedskap handlar om förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer i samhället under fredstid. Utgångspunkten är att hela samhället gemensamt och inom sina respektive områden tar ansvar för och utvecklar krisberedskapsarbetet för att därigenom skapa robusthet och god förmåga att hantera olika krissituationer och höjd beredskap.

Målet med svensk krisberedskap är att minska risken för olyckor och kriser, värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla grundläggande värden såsom demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

¹ <https://skr.se/download/18.6cec43d185a5d73510bfd84/1675095587903/overenskommelse-om-kommuners-arbete-med-krisberedskap-2023.pdf>

4 Begrepp

Nedan följer ett antal begrepp som behöver en förklaring för att få en ökad förståelse av betydelsen.

4.1 Extraordinär händelse

Med extraordinär händelse enligt Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av kommunen.

4.2 Allvarlig störning

Allvarlig störning är en oönskad händelse som innebär stora påfrestningar för en eller flera verksamheter. En allvarlig störning kan vara lokal i en eller flera kommuner men den kan också vara regional i en eller flera regioner eller nationell om den berör stora delar eller hela landet. Oftast går det inte att förutse alla hot och risker som kan inträffa, varför det är viktigt att vara väl förberedd om det oförutsedda inträffar.

4.3 Samhällsviktig verksamhet

Verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

Samhällsviktig verksamhet kan vara av nationell, regional eller lokal betydelse. Vad som är samhällsviktigt kan variera beroende på situation och samhällets utveckling.

4.4 Viktig samhällsfunktion

Viktig samhällsfunktion är ett samlingsbegrepp för de verksamheter som upprätthåller en viss funktionalitet. Varje sådan funktion ingår i en eller flera samhällssektorer² och upprätthålls av en eller flera samhällsviktiga verksamheter.

4.5 Kritiska beroenden

Beroenden som är avgörande för att samhällsviktiga verksamheter ska kunna fungera. Sådana beroenden karaktäriseras av att ett bortfall eller en störning i levererande verksamheter relativt omgående leder till funktionsnedsättningar som kan få till följd att en extraordinär händelse inträffar.

² I arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet utgörs samhällssektorerna av energiförsörjning, finansiella tjänster, handel och industri, hälso- och sjukvård samt omsorg, information och kommunikation, kommunal teknisk försörjning, livsmedel, offentlig förvaltning, skydd och säkerhet, socialförsäkringar och transporter.

Interna kritiska beroenden är sådant som kommunen kan hantera och påverka inom de egna verksamheterna. Externa kritiska beroenden är sådant som kommunen inte kan hantera eller påverka själv, exempelvis elförsörjning, telefoni och internet.

4.6 Skydd av samhällsviktig verksamhet

Skydd av samhällsviktig verksamhet handlar om att säkerställa en förmåga att förebygga, hantera och återhämta sig från allvarliga störningar i de verksamheter som upprätthåller funktioner som är av betydelse för befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet, grundläggande behov, värden och säkerhet.

Skydd av samhällsviktig verksamhet är en del i krisberedskapsarbetet och utgör grunden för förmågan att upprätthålla kontinuitet och funktionalitet. Det svenska krisberedskapsarbetet bygger på samverkan mellan aktörer och att ansvar fördelas enligt ansvars-, närhets- och likhetsprincipen.

4.6.1 Ansvarsprincipen

Den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden har också motsvarande ansvar vid störningar i samhället. Aktörer har ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.

4.6.2 Närhetsprincipen

En samhällsstörning ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast berörda och ansvariga. Det är alltså i första hand den drabbade kommunen och den aktuella regionen som leder och arbetar med en insats. Först om de lokala resurserna inte räcker till kan det bli aktuellt med statliga insatser.

4.6.3 Likhetsprincipen

Aktörer ska inte göra större förändringar i organisationen än vad situationen kräver. Verksamheten ska under samhällsstörningar fungera som vid normala förhållanden, så långt det är möjligt. Verksamheten ska också, om det är möjligt, upprätthållas på samma plats som under normala förhållanden.

5 Övergripande mål och inriktning

Dagens samhälle är sårbart för krissituationer och samhällsstörningar. Kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar är en av grundpelarna i Sveriges krishanteringssystem och totalförsvar. Vårgårda kommun ska därför verka för att ha en förmåga att kunna motstå olika nivåer av kriser och samhällsstörningar samt kunna hantera konsekvenserna av det inträffade.

5.1 Krisberedskap

Krisberedskap handlar om förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer och samhällsstörningar i fredstid. Förmågan byggs upp genom bland annat utbildning, övning samt genom den organisation och struktur som skapas före, under och efter en krissituation. Utgångspunkten är att hela samhället gemensamt och inom sina respektive områden tar ansvar för och utvecklar krisberedskapsarbetet. I detta ligger också att enskilda människor utifrån sina egna förutsättningar tar ansvar för sin säkerhet. Krisberedskapsarbetet sker på alla nivåer i samhället, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Målet för svensk krisberedskap är att

- minska risken för olyckor och kriser som hotar Sveriges säkerhet
- värna människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet samt grundläggande värden såsom demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom

Krisberedskapsarbetet utgör också en grundläggande förutsättning för kommunens arbete med civilt försvar.

5.2 Civilt försvar

Civilt försvar handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Civilt försvar är det arbete som görs av statliga myndigheter, kommuner, regioner, privata företag och frivilligorganisationer. Arbetet syftar till att skydda civilbefolkningen och att viktiga samhällsfunktioner upprätthålls vid krigsfara och krig. Vid krigsfara och krig ska det civila försvaret också kunna stödja Försvarmakten.

Målet för det civila försvaret är att ha förmåga att

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser

5.3 Civil beredskap

Civil beredskap är ett samlingsnamn för krisberedskap och civilt försvar. Det civila försvaret och krisberedskapen ska förstärka varandra i gemensamma

processer för samordning, planering och förberedelser. Den yttersta krisen i form av ett väpnat angrepp är dimensionerande för den civila beredskapen.

Ytterst syftar den civila beredskapen till att förbereda samhället på alla slags samhällsstörningar som riskerar att skada samhället. Det som ska värnas är samhällets grundläggande skyddsvärden såsom

- människors liv och hälsa
- samhällets funktionalitet
- demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- miljö och ekonomiska värden
- nationell suveränitet

5.4 Kommunens krisberedskapsarbete

Kommunens krisberedskapsarbete ska verka för en god förmåga att förebygga, motstå och hantera krissituationer och samhällsstörningar i fredstid. Kommunens förmåga ska vara likvärdig i hela kommunen. Förmåga ska bland annat byggas upp genom utbildning, övning samt genom den organisation och struktur som skapas före, under och efter en krissituation eller samhällsstörning.

5.4.1 Före en krissituation

Kommunen ska aktivt arbeta med förberedande åtgärder i syfte att utveckla och höja förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer och samhällsstörningar i fredstid. Förmågan ska bland annat byggas upp genom kontinuitetshantering som handlar om planering och upprätthållande av verksamheter och processer för att skapa nödvändig förmåga till funktionalitet, oavsett vilken störning som inträffar, samt genom utbildning och övning som bör ske minst en gång per år.

5.4.2 Under en krissituation

Kommunen ska under en krissituation upprätta nödvändiga funktioner för krisledning, samband och information. Funktionerna ska kunna upprätthållas under en längre tid. Kommunen ska ge korrekt och viktig information till anställda och allmänheten i övrigt. Informationen ska samordnas med andra aktörer och myndigheter. Kommunen ska så långt som möjligt arbeta enligt ansvars-, närhets- och likhetsprincipen.

Under en krissituation ska kommunen ha förmåga att lämna lägesrapport och information om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen samt vidtagna och planerade åtgärder till Länsstyrelsen Västra

Götaland samt andra relevanta aktörer. Kommunen ska även kunna rapportera till Länsstyrelsen Västra Götaland via Rakel³ och WIS⁴.

5.4.3 Efter en krissituation

Kommunen ska snarast möjligt efter en krissituation genomföra en utvärdering av det genomförda arbetet som skett i samband med störningen. Utvärderingen ska dokumenteras skriftligt och delges berörda aktörer.

6 Organisation och styrning

Vårgårda kommun grundar sitt krisberedskapsarbete utifrån de tre grundprinciperna, ansvars-, närhets- och likhetsprincipen, samt arbetar för att integrera krisberedskapsperspektivet så långt som möjligt i ordinarie verksamhetsplanering och arbete. Den verksamhet som har ansvaret under normala förhållanden har det också vid extraordinära händelser.

6.1 Krisledning

När en allvarlig händelse inträffar måste det finnas en förmåga och beredskap för att snarast möjligt kunna hantera händelsen och mildra de negativa effekterna av det inträffade. Förmågan och beredskapen måste finnas året runt, alla dagar i veckan.

Enligt 2 kap. 1 § andra stycket Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunen för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur kommunen ska hantera extraordinära händelser.

Extraordinär händelse innebär typiskt sett fara för eller direkt påverkan på liv, hälsa, miljö eller annan omfattande materiell skada. Händelsen kan beröra flera av kommunens verksamheter, vilket innebär behov av ledning, samordning och beslut som inte kan tillgodoses av ordinarie organisation.

Kommunen har det geografiska områdesansvaret på lokal nivå. Kommunen har ansvar för att olika aktörer inom kommunens geografiska område samverkar för att uppnå samordning i krishanteringsarbetet. Kommunen har vidare ansvar att samverka med andra aktörer i syfte att samordna vidtagna krishanteringsåtgärder samt samordna information till allmänheten vid extraordinära händelser.

³ Rakel är Sveriges nationella kommunikationssystem för samverkan och ledning för organisationer med ansvar inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. Rakel är ett robust system med mycket hög tillgänglighet. Infrastrukturen ägs av svenska staten. Rakel står för **RA**dio**K**ommunikation för **E**ffektiv **L**edning.

⁴ WIS är en portal för Sveriges civila beredskap där aktörer samverkar och delar information före, under och efter samhällsstörningar. Genom att aktivt dela information i WIS kan alla enkelt och effektivt skapa sig en helhetsbild av läget, en samlad lägesbild. WIS är ett webbaserat informationssystem som ägs och drivs av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

6.1.1 Krisledningsstab

En krisledningsstab är en grupp personer med olika stabsfunktioner som bereder och håller ihop arbetet vid en kris som påverkar stora delar av organisationen. Stabsarbete är ett systematiskt stöd till beslutsfattaren och ska leda till att beslutsfattaren får så bra beslutsunderlag som möjligt. Stabsarbetet ska utgå från en målbild och arbeta med att bereda beslut samt verkställa och följa upp fattade beslut.

Vårgårda kommun arbetar med krisledning utifrån två stabsnivåer enligt nedan.

- Bedömningsstab
- Krisledningsstab

Bedömningsstaben gör en första bedömning av inträffad händelse och agerar utifrån bedömningen. Beslutsfattaren fattar ett inriktningsbeslut som staben och de olika delarna i organisationen ska arbeta utifrån. Inriktningsbeslutet kan exempelvis innefatta att krisledningsstaben ska aktiveras samt vilken resurs som ska aktiveras till krisledningsstaben.

Krisledningsstaben som består av ett antal olika stabsfunktioner. Krisledningsstaben gör en bedömning av inträffad händelse och agerar utifrån bedömningen. Beslutsfattaren fattar ett inriktningsbeslut som staben och de olika delarna i organisationen ska arbeta utifrån.

Nuvarande krisledningsorganisation genomgår för tillfället en översyn i syfte att utveckla och stärka krisberedskapsarbetet inom Vårgårda kommun.

6.1.2 Krisledningsnämnd

Enligt 2 kap. 2 § Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska det i kommunen finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid (krisledningsnämnd).

Vårgårda kommun har en krisledningsnämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid. Krisledningsnämnden ska enbart hantera extraordinära händelser i fredstid och har ingen uppgift att fullgöra under höjd beredskap. Under sådana förhållanden ligger ledningsansvaret på kommunstyrelsen.

Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den extraordinära händelsens art och omfattning.

Vårgårda kommun har ett reglemente som styr krisledningsnämndens arbete.

6.1.3 Tjänsteperson i beredskap

En tjänsteperson i beredskap har till uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid

allvarliga kriser som berör kommunen. Vårgårda kommun har en organisation för tjänsteperson i beredskap som är i beredskap dygnet runt, året om.

Nuvarande organisation för tjänsteperson i beredskap genomgår för tillfället en översyn i syfte att utveckla och stärka krisberedskapsarbetet inom Vårgårda kommun.

6.1.4 Krisstöd

I Vårgårda kommun finns en krisstödsgrupp (POSOM, Psykiskt och socialt omhändertagande) som kan aktiveras när en allvarlig händelse har inträffat där många människor berörs och samhällets ordinarie resurser inte är tillräckliga. Det ska finnas ett behov av psykosocialt stöd samt att den ordinarie organisationen inte bedöms vara tillräcklig.

Gruppen har till uppgift att erbjuda och organisera krisstöd i akuta situationer. Det kan exempelvis vara aktuellt att aktivera krisstödsgruppen vid större kriser, olyckor eller katastrofer i Vårgårda kommun, i andra delar av Sverige eller omvärlden med följden att många människor i kommunen drabbas direkt eller indirekt.

6.1.5 Vårgårda Bostäder

Kommunen ska aktivt verka för att öka krisberedskapsarbetet med Vårgårda Bostäder i syfte att därigenom utveckla och stärka kommunens totala förmåga att förebygga, motstå och hantera krissituationer och samhällsstörningar i fredstid. Krisberedskapsarbetet ska bland annat stärkas genom ökad samverkan och samordning.

6.1.6 Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund

Kommunen ska aktivt verka för att öka krisberedskapsarbetet med Alingsås och Vårgårda Räddningstjänstförbund i syfte att därigenom utveckla och stärka kommunens totala förmåga att förebygga, motstå och hantera krissituationer och samhällsstörningar i fredstid. Krisberedskapsarbetet ska bland annat stärkas genom ökad samverkan och samordning.

7 Process för risk- och sårbarhetsanalys

Enligt 2 kap. 1 § första stycket Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska Vårgårda kommun analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Kommunens arbete med risk- och sårbarhetsanalys följer Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser⁵ (MSBFS 2015:5).

7.1 Kommunens övergripande risk- och sårbarhetsanalys

Kommunen ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa, identifiera samhällsviktiga verksamheter och beroenden, analysera risker och sårbarheter samt identifiera behov av åtgärder för att därigenom begränsa oönskade effekter på samhällsviktiga verksamheter. Med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

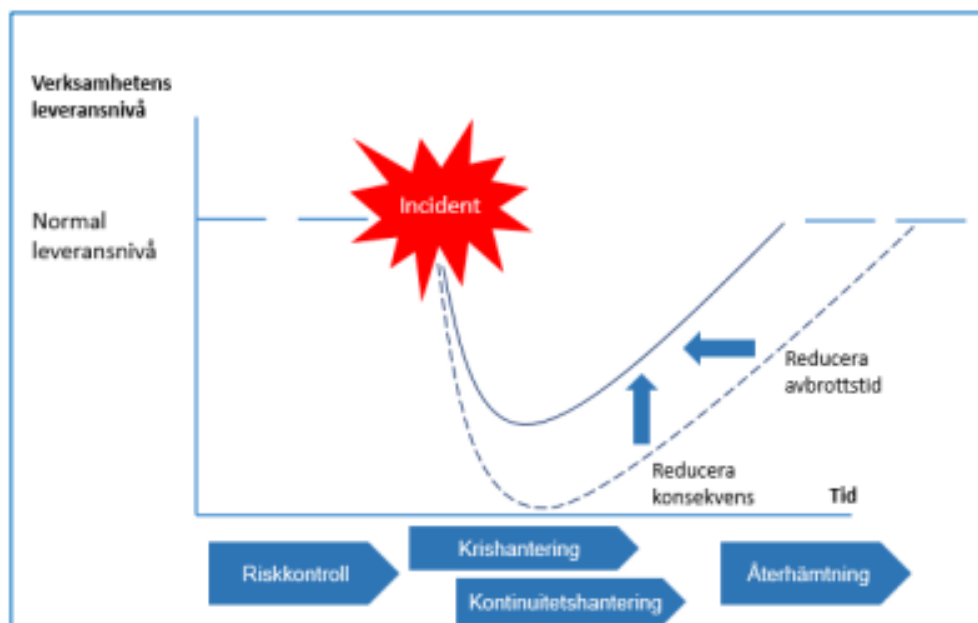
Figur 1. Bild som visar på förhållande mellan samhällsviktig verksamhet och viktig samhällsfunktion.

Ett kontinuerligt och systematiskt arbete med att identifiera samhällsviktiga verksamheter ger kunskap om vilka verksamheter som är viktiga och som behöver upprätthållas och säkerställas. Identifieringen är vidare en förutsättning för att fortsätta arbetet med andra viktiga uppgifter såsom exempelvis kontinuitetshantering, riskhantering, krisberedskap, civilt försvar och beredskapshänsyn i samhällsplanering i syfte att bygga ett samhälle som har förmåga att stå emot och klara av förändring samt återhämta sig och vidareutvecklas.

⁵ www.msb.se/siteassets/dokument/regler/rs/15e78831-767b-4714-9fa4-3b4fd0df92a8.pdf

7.2 Lägsta acceptabla nivå

Lägsta acceptabla nivå är den nedre gräns, vid en extraordinär händelse eller samhällsstörning, där chefer och medarbetare bedömer att verksamheten inte längre kan bedrivas. Arbetet med risk och sårbarhetsanalys ska syfta till att identifiera lägsta acceptabla nivå och med den som utgångspunkt ska verksamheten höja sin lägsta nivå genom kontinuitetshantering.

Figur 2. Systematiskt krisberedskapsarbete.

7.3 Framtida krisberedskap

Vårgårda kommun ska aktivt verka för att öka den totala krisberedskapen med utgångspunkt från uppdaterad risk- och sårbarhetsanalys som genomförts 2023. Kommunen kommer vidare genom fortlöpande krisberedskapsarbete identifiera nya risker och sårbarheter som kan uppstå inom kommunens geografiska område.

8 Geografiskt områdesansvar

Enligt 2 kap. 7 § Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunen inom sitt geografiska område i fråga om extraordinära händelser i fredstid verka för att

- olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet
- de kris hanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en sådan händelse samordnas
- informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas

Den svenska krisberedskapen utgår från ett geografiskt områdesansvar. I det geografiska områdesansvaret ingår bland annat att ge olika aktörer möjlighet att samordna sina åtgärder vid en samhällsstörning. Detta är ett viktigt ansvar när det gäller aktörsgemensam hantering.

Kommunen ska under en extraordinär händelse verka för samordning mellan olika aktörer inom sitt geografiska område. Med olika aktörer menas såväl offentliga som privata aktörer samt aktörer inom det civila samhället vars insatser kan komma att omfattas av aktörsgemensamma överenskommelser om inriktning och samordning i den aktuella händelsen.

Figur 3. Det lokala geografiska områdesansvaret under en samhällsstörning.

Vårgårda kommun ska aktivt verka för att utveckla och stärka den totala förmågan att hantera olika typer av extraordinära händelser utifrån det geografiska områdesansvaret.

8.1 Samverkan

Det ansvar som en verksamhet har vid normala förhållanden gäller även vid samhällsstörning. Ingen tar över ansvaret från någon annan. Dock är varje offentlig aktör skyldig att samverka med andra enligt den utökade ansvarsprincipen. Ingen aktör äger samhällsstörningen utan flera aktörer kan ha en roll i en händelse. Samverkan mellan verksamheter och andra samhällsaktörer skapar förutsättningar att komma överens och åstadkomma en inriktning vid pågående krishantering.

För att samverkan ska fungera bra behöver inblandade samhällsaktörer dela information och erfarenhet med varandra, både i ett normalläge och vid en samhällsstörning. Detta skapar bättre förutsättningar att förstå varandras roller och komma fram till rätt åtgärder. Det är viktigt att utifrån en gemensam lägesbild komma överens och fatta beslut om hur samhället bäst

använder och prioriterar tillgängliga resurser såsom personal och material. Att skapa goda förutsättningar för en långsiktig samverkan mellan olika aktörer är mycket viktigt för att stärka beredskapen.

I syfte att stärka kommunens krisberedskap behöver samverkansarbetet utvecklas mellan verksamheter och andra samhällsaktörer. Ett förbättrat samverkansarbete kommer öka förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer.

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att samverka med olika aktörer samt uppnå samordning i planerings- och förberedelsearbetet med berörda aktörer i fråga om extraordinära händelser i fredstid.

8.2 Försörjningsberedskap

Försörjningsberedskapen ska stärkas och regeringens inriktning för totalförsvaret är tydlig, totalförsvaret ska stärkas ytterligare och en del i det är att utveckla Sveriges försörjningsberedskap. Förmågan att upprätthålla en nödvändig försörjning ingår också i målet för det civila försvaret. En av de viktigaste uppgifterna vid en samhällsstörning är att skydda och upprätthålla samhällets funktionalitet.

Försörjningsberedskap kan beskrivas som förmågan att både upprätthålla samhällsviktiga funktioner och att förse befolkningen med de varor och tjänster som krävs för att upprätthålla liv och hälsa. För att samhället ska fungera vid fredstida kriser, höjd beredskap eller ytterst krig är kommuners förmåga att bedriva verksamhet av yttersta vikt.

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att upprätthålla en nödvändig försörjningsberedskap för att därigenom upprätthålla samhällsviktiga funktioner och att förse befolkningen med de varor och tjänster som krävs för att upprätthålla liv och hälsa.

8.3 Cybersäkerhet och informationssäkerhet

Cybersäkerhet handlar bland annat om att skydda nätverk, enheter, program och data från attacker eller obehörig åtkomst. Cybersäkerhet syftar till att förstärka förmågan att förebygga, upptäcka och hantera cyberangrepp och andra IT-incidenter som kan skada en verksamhet eller organisation.

Cyberangrepp sker kontinuerligt och blir alltmer avancerade. Metoder och verktyg för cyberangrepp utvecklas ständigt. Kommunen blir alltmer digitaliserad, vilket ökar kommunens sårbarhet och risk för cyberangrepp. En IT-incident kan komma att påverka kommunen allvarligt.

Med hänsyn till den snabba teknikutvecklingen inom den digitala miljön samt att antalet cyberangrepp ökar mot samhällsviktiga verksamheter och funktioner behövs en ökad medvetenheten och förståelse för cyberangrepp.

Effekterna av cyberangrepp kan få stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner samt kritiska it-system och de direkta och indirekta kostnaderna för cyberangrepp kan bli dyra.

Informationssäkerhet handlar bland annat om att förhindra att information läcker, förvrängs eller förstörs. Informationssäkerhet handlar om all data, oavsett form. Information ska skyddas på sådant sätt att den alltid finns tillgänglig när den behövs (tillgänglighet), är riktig och inte manipulerad eller förstörd (riktighet) samt att endast behöriga personer får ta del av informationen (konfidentialitet).

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att samordna de krishanteringsåtgärder som behöver vidtas av olika aktörer i fråga om cyberangrepp och informationssäkerhet.

8.4 Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att skydda den information och de verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Den som till någon del bedriver säkerhetskänslig verksamhet har grundläggande skyldigheter att utreda behovet av säkerhetsskydd, planera och vidta säkerhetsskyddsåtgärder samt kontrollera det egna säkerhetsskyddet.

Civilt försvar och arbetet med detta tar sin utgångspunkt i samhällets krisberedskap och syftar till att inför och under höjd beredskap samt under krig värna befolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna samt bidra till Försvarsmaktens förmåga att möta ett väpnat angrepp. De förberedelser som görs för att stärka samhällets förmåga att hantera fredstida krissituationer utgör grunden för totalförsvarsplaneringen. Kommunen är en del av det civila försvaret och därmed också totalförsvaret. I och med återuppbyggnaden av det civila försvaret har också mängden säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ökat.

Med säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter avses uppgifter som rör säkerhetskänslig verksamhet och som därför omfattas av sekretess enligt Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) eller som skulle ha omfattats av den lagen om den varit tillämplig i den aktuella verksamheten.

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan med säkerhetsskydd samt hantering av kommunens signalskyddssystem, bland annat kryptering och dekryptering av uppgifter som omfattas av sekretess eller andra uppgifter med högt skyddsvärde.

8.5 Klimatförändringar och naturrelaterade hot

Dagens samhälle har byggts upp och anpassats till ett visst klimat, men ett förändrat klimat medför att sannolikheten för extrema händelser ökar. Detta ställer krav på kommunens beredskap.

Klimatförändringarna medför bland annat en ökad medeltemperatur och fler extrema naturhändelser såsom värmeböljor och torka, allvarliga skogsbränder, ökad nederbörd, översvämning, ras, skred och stormar. Framtida naturhändelser kan komma att bli mycket allvarliga och därmed hota infrastruktur, bebyggelse, miljö, liv och hälsa. Kommunen behöver stärka beredskapen samt analysera vilka konsekvenser, både utifrån ett kort- och långsiktigt perspektiv, som kan uppstå till följd av extrema väder- och naturhändelser.

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att samverka med olika aktörer samt uppnå samordning i planerings- och förberedelsearbetet med berörda aktörer i fråga om klimatförändringar och naturrelaterade hot.

8.6 Samordnad information till allmänheten

Kommunen har ett ansvar för att samordna information till allmänheten innan och under en samhällsstörning. Detta kräver att den information som ska kommuniceras till allmänheten är samordnad mellan berörda aktörer. För detta behövs ett strukturerat arbete.

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att samordna information till allmänheten vid extraordinära händelser i fredstid.

9 Planering avseende krisberedskap

En kris eller extraordinär händelse kan utgöra påfrestning på kommunen och kan vara en enskild händelse, exempelvis större olycka, sabotage, omfattande störning i samhällsviktig verksamhet, eller utgöra ett tillstånd som uppstår när en eller flera händelser utvecklas och eskalerar till att omfatta flera delar av kommunen eller samhället i stort.

Utgångspunkten vid en inträffad kris eller allvarlig händelse är att kommunens samtliga verksamheter så långt det är möjligt ska kunna hantera det inträffade utifrån vardagliga rutiner och resurser. Samtliga verksamheter har ansvar för att det finns upprättade och uppdaterade krisplaner i syfte att upprätthålla kritiska funktioner vid inträffad händelse.

9.1 Kontinuitetshantering

Kontinuitetshantering handlar om att planera för att upprätthålla verksamheter på en tolerabel nivå, oavsett vilken störning verksamheten utsätts för, exempelvis att personal inte kommer till arbetet, lokalerna går av någon anledning inte att använda, leverans av viktiga varor och tjänster uteblir eller verksamheten drabbas av elavbrott.

Med kontinuitetshantering kan verksamheten genomföra en snabbare återhämtning samt mildra konsekvenserna av en inträffad händelse. Nedan några exempel på aktiviteter i kontinuitetshantering.

- Kartlägga viktiga verksamheter och processer
- Identifiera beroenden av resurser
- Avgöra vad som är acceptabla avbrottstider
- Vidta åtgärder som minskar risken för störningar
- Skapa planer för att hantera oförutsedda störningar

Kommunen ska aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan med kontinuitetshantering inom samtliga verksamheter i syfte att öka verksamheternas resiliens, vilket innebär förmågan att stå emot och klara av samhällsstörningar samt återhämta sig och vidareutvecklas.

9.2 Trygghetspunkter

Trygghetspunkt kan definieras som en mötesplats dit människor kan vända sig vid större kriser i samhället.

En trygghetspunkt kan upprättas för att ge stöd till drabbade invånare under en samhällsstörning, exempelvis omfattande el- eller värmeavbrott. På en trygghetspunkt bör kommunens invånare och personer som vistas i kommunen exempelvis erbjudas möjlighet att ladda mobiltelefoner och värma sig samt få information om den inträffade händelsen. I andra fall kan det även finnas behov av att kunna äta och övernatta.

Kommunens trygghetspunkter har en roll att fylla för att samordna och anpassa informationen till allmänheten vid en samhällsstörning som en del av kommunens geografiska områdesansvar enligt 2 kap. 7 § första stycket tredje punkten Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Trygghetspunkter kan finnas på olika nivåer och vara utformade på olika sätt för att kunna vara användbara alltifrån kortare tid till att omfatta en dygnet runt-vistelse. Exempelvis kan trygghetspunkter vara utformade enligt nedan.

- Nivå 1: Endast användbar under en kortare tid, exempelvis under några få timmar dagtid
- Nivå 2: Trygghetspunkten ska kunna användas av invånarna stora delar av dygnet, dock inte för övernattnig
- Nivå 3: Trygghetspunkten ska kunna användas för en dygnet runt-vistelse

Nivån på trygghetspunkten ställer olika krav på vad som bör finnas där. En trygghetspunkt där människor kan övernatta ställer mycket högre krav än en som endast är öppen några få timmar. Detsamma gäller om det i lokalen ska kunna serveras någon typ av måltid. Trygghetspunktens funktioner kan också variera beroende på vad som har inträffat och hur länge samhällsstörningen pågår.

En trygghetspunkt kan även ha en viktig funktion vid höjd beredskap genom storskalig utrymning, inkvartering och andra delar i skyddet av civilbefolkningen.

Kommunen ska aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan avseende trygghetspunkter, bland annat genom att identifiera och analysera behovet av trygghetspunkter, dess förmåga och funktioner samt vilka trygghetspunkter som kan anses vara särskilt viktiga. Kommunen bör vidare upprätta en prioriteringsordning för trygghetspunkterna samt en plan för hur trygghetspunkterna ska startas upp, underhållas och avvecklas.

9.3 Utbildning och övning

Enligt 2 kap. 8 § Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunen ansvara för att förtroendevalda och anställd personal får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna lösa sina uppgifter vid extraordinära händelser i fredstid.

För att förebygga, hantera och lära av samhällsstörningar krävs att aktörer har kunskap om hur samhällets krisberedskap är uppbyggd samt kunskap om eget och andra aktörers ansvar och roll.

Kommunen ska aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer och samhällsstörningar i fredstid genom utbildning och övning. Inriktning och omfattning på utbildning och övning planeras utifrån identifierade risker samt organisationens utbildningsnivå och behov. Utbildning och övning inom krisberedskap ska bland annat ske med kommunens krisledningsorganisation och krisledningsnämnd.

Genomförda utbildningar och övningar ska utvärderas och dokumenteras skriftligt.

Kommunen ska ta fram en uppdaterad utbildnings- och övningsplan.

9.4 Rapportering

Enligt 2 kap. 9 § Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunen hålla Länsstyrelsen Västra Götaland informerad om vilka åtgärder som vidtagits och hur åtgärderna påverkat krisberedskapsläget.

Kommunen ska vidare enligt ovanstående lagstiftning vid en extraordinär händelse i fredstid ge Länsstyrelsen Västra Götaland lägesrapporter och information om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen samt om vidtagna och planerade åtgärder.

Kommunen ska aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan att skapa lägesrapporter och ge information om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen samt vidtagna och planerade åtgärder till

berörda aktörer, bland annat Länsstyrelsen Västra Götaland, med stöd av den teknik och metod som tillämpas.

10 Civilt försvar

Civilt försvar handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Det civila försvaret består av myndigheter, regioner, kommuner, företag, organisationer och privatpersoner som tillsammans stärker landets motståndskraft vid krigsfara och krig. Detta innebär att samtliga har ett ansvar att försvara Sverige och bidra med den förmåga som var och en har. Arbetet syftar till att skydda civilbefolkningen och att viktiga samhällsfunktioner upprätthålls vid krigsfara och krig. Vid krigsfara och krig ska det civila försvaret också kunna stödja Försvarmakten.

10.1 Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att skydda den information och de verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Den som till någon del bedriver säkerhetskänslig verksamhet har grundläggande skyldigheter att utreda behovet av säkerhetsskydd, planera och vidta säkerhetsskyddsåtgärder samt kontrollera det egna säkerhetsskyddet. Arbetet med beredskapsförberedelser inom det civila försvaret skapar behov av ett utökat och stärkt arbete med säkerhetsskydd.

Kommunen ska med anledning av ovanstående aktivt verka för att utveckla och stärka förmågan med säkerhetsskydd samt hantering av kommunens signalskyddssystem, bland annat kryptering och dekryptering av uppgifter som omfattas av sekretess eller andra uppgifter med högt skyddsvärde.

10.2 Kompetenshöjande åtgärder

Förtroendevalda och tjänstemän i kommunen ska ha grundläggande kunskaper om de författningar och arbetssätt som gäller vid höjd beredskap. Det är angeläget att kunskapen om totalförsvaret ökar. Nyckelpersoner⁶ i kommunens organisation ska genom utbildning ges kunskap om höjd beredskap och totalförsvaret.

Kommunen ska aktivt verka för att utveckla och stärka den totala förmågan avseende civilt försvar.

⁶ Med nyckelpersoner avses minst kommunstyrelsen och kommunledningen.